

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Jonstoni Historia Naturalis

Ioannis Ionstoni|| Theatrvm|| Vniversale Omnivm|| Animalivm||
Qvadrupedvm

Jonston, Jan

Heilbrunna, MDCCLV.

VD18 90528808

Caput IV. De Mulo, et Zebra Indica.

urn:nbn:de:gbv:45:1-10966

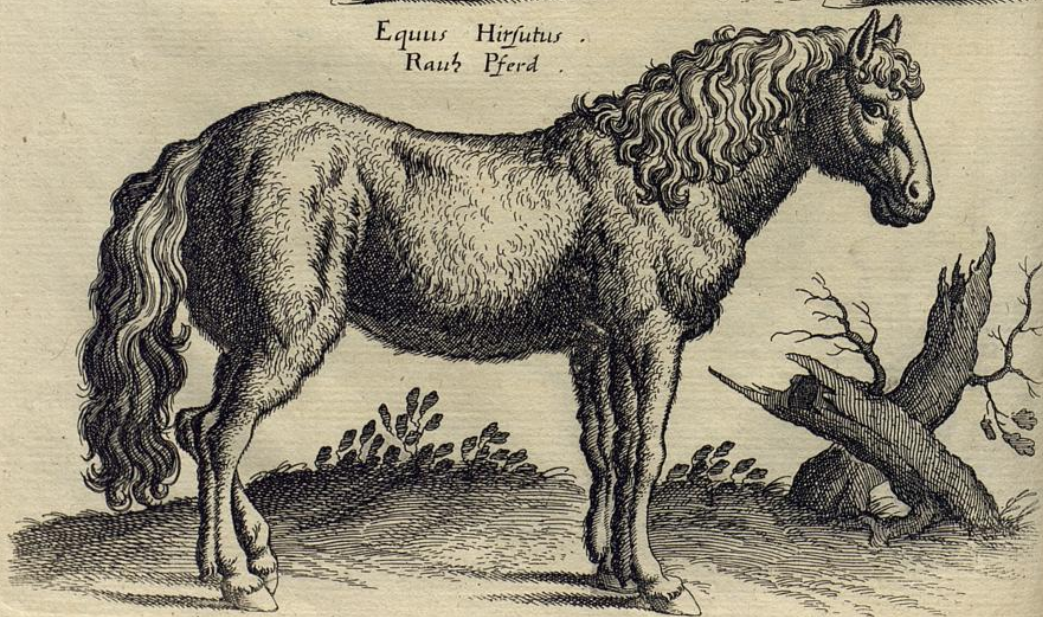
Zebra Indica
Indianisch Maulthier .

Equus Indicus .
Indianisch Pferd .

Equus Hirsutus .
Rauh Pferd .

Cappadociam ab ea dividit, transire negant. Garamantes eos maxime venantur, si Luciano credimus. In Psara Aegaei maris insula, species habetur, quae alio translata non vivit. Apud Scythas non haberi, quidam volunt. At Strabo apud Maeotidis paludes incolas venationem eorum instituit, reliquit. *Aluntur* herbis, virentibus inprimis, in quas si inciderint, prae gaudio rudiunt, nec ab iis, etiam si infidiis se petij viderint, avelluntur. Unde forte Strozzae segnes dicti. Oleribus maxime delectari, miraculum ab Hieronymo in vita Hilarionis ostendit. *Naturam et mores* quod concernit, Isidorus et Bartholomaeus Anglicus, aequinoctio verno, per singulas noctis et diei horas semel rugire, inde aequinoctium cognosciscunt: quod potius Cynocephalo competit. Homine conspecto in iisdem stare vestigiis, mox rudentes immotis anterioribus pedibus, posterioribus calcitrare, Scaliger prodidit. Ubi tam prope venator accessit, ut manu queat contingere, fuga se subtrahit. De eorum zelotypia ita Plinius et Solinus: In hoc genere singuli imperitant gregibus foeminarum. Aemulos libidinis suae metuunt. Inde est, quod gravidas suas servant, ut in editis maribus, si qua facultas fuerit, generandi spem morfu detruncent; quod caventes foeminae, in secessibus partus occultant, et furto parere gaudent. Sitis impatientes, ex sacris literis colligimus. Nonnulli pro

mulorum procreatione, onagros prius mansuefactos eligunt. Mansuecit hoc animal facillime, nec cicuratum ad pristinam solitudinem redit. Carnem Onagrorum ^{Urus.} amaram Aelianus voluit; Galenus bono habitu praedictorum ac iuvenum, cervinae et bubulae propinquam. Scaliger, dum calet, foetere; refrigeratam neque olere neque bene sapere. Plinius vero scribit, Maecenatem pullos asinorum epulari instituisse, multumque eo tempore fuisse onagris praelatos, post eum tamen, interiisse auctoritatem saporis. Medici *fella* super abscessuum vestigia utiliter illinunt, admiscuntque emplastris contra ignes sacros, si Avicennae credimus. *Adeps* cum oleo castino ad lumborum et renum flatulentiam commendatur. *Caro* dorsi cum oleis articulis dolentibus utiliter applicatur. *Urina*, teste Avicenna, calculum in vesica frangit. *Medulla* inuncta podagras curat, et dolorem extinguit. Fimus cum vitello ovi permixtus fronti illinitur, ut sanguis erumpens sistatur. Idem cum felle bubulo inunctus capillos crispat. Scaliger duo nobis *Genera* describere videtur, dum ait: In monte, qui Narvingae regnum dividit a Malabaribus, multae ferae habitant. Alit idem onagros equi facie, colore cinereo, agiles adeo, ut capi haud facile queant. Africanis quoque ea est celeritas, ut cursu illi uni cedant ferae, quam Lant, vocant.

Scalig. Exerc. 206, f. 4.

Genera. Scalig. l. c.

CAPUT IV.

De Mulo, et Zebra Indica.

Nomen.

Muli nomen quatuor animalibus commune est. Mula enim non solum ex equa et asino, sed ex asina et equo, itemque onagro et equa, Columella prodente, generatur. Ex asina et tauro Gratianopoli in Gallia, sub nomine lumar, habentur. Qui ex equo et asina nascuntur, mares, *Hinnulos* et *hinnos* secundum Plinium antiqui voca-

bant: contraque mulas, quos asini et equae generent. Varro tamen ex equa et mulis tales dici putat, si Nonio credimus. Forte sunt Martialis pumilii. Hinnus enim (verba Varro R. sunt Varronis) ex equo et asina procreatus, minor est, quam mulus corpore, plerumque rubicundior, auribus ut equi, iubam et caudam similem asinis habet. Caeterum Muli

C 3

nomen,

Plin. H. N. l. 8. c. 44.

Columella R. R. lib. 6. c. 36.

Plin. H. N. l. 8. c. 44.

Varro R. R. l. 2. c. 8.

nomen ex Graeco tractum existimat Isidorus, ex eo scilicet, quod iugo pistorum subactus, tardas molendo ducat in gyrum molas. Melius vel a μάλος labor, vel ab Ebraico Maal, quod praevagationem significat deduxeris. Laboriosum quippe est animal, et per quandam ordinis naturae transgressionem, quod Graecis est μολύνειν nascitur. Apud Graecos plurima sortitum est nomina. Dicitur namque ἡμίονος, quod ex asino et equa originem ducat. Ἀστράβη a robore corporis; ἀγονομήχης a sterilitate, ἐτερόγονον ζῶον, quod ex diverso semine nascatur; Σείς, ζεύγος ἡμιονανίδης, ὄλκας, quod tamen mulae duntaxat competit, ὄρενς mulo; αἰδάργος, quod ἐν ὄρεσιν laborare magis possit, quam caetera iumenta; οὐρένς παρὰ τὸ ὄρεν ὀρεμήτικον ὄντα, ἢ ἐπὶ οὐρεὶν τὸ ζῶον, ζῶον ἀγονον. ὄτρας denique, σίνος et σίρος, de quibus consulantur Lexicographi. Cum equam habeat matrem, asinum patrem, partim matri, partim etiam patri similis est; magis tamen patri, quam matri, cuius quoque vocem refert. In Hinnio omnia contra se habent. Auriculae ipsi asini instar longae; easdemque procomii loco ad oculos defendendos, ut ait Xenophon, accepit; crux in humeris, pedes exigui, et corpus macilentum, reliqua sunt equi, nisi quod cervix erecta non sit. Dentes triginta sex uterque habet, καὶ τὰς προσφύας, seu agnatos et annexos, ut Ruellius vertit. Mutari eos, ex Aristotele notum est. In quorundam corde os inventum esse tradidit Hierocles. Felle caret, ut solidipeda omnia. Locum si spectes, laedicalidis et obscuris aiunt, et quodammodo amentes reddi: gaudere vero stabulari sub dio, tectique, vel tantum illis sufficere, si caput solummodo operiatur: caetera ab aere non offendi. Nulli sunt in Arabia Felice, Anglia, Scotia, Polonia, finitimisque regionibus. In Eleo agro ex imprecatione quadam gigni non potuisse, Herodotus prodidit. Carebant illis et Orientales Indi, ut refert Franciscus

Lopez. In Scythia nec incipientem quidem hiemem ferre. Insula quaedam, Diodoro Siculo, nutrit quidem aliquos, sed eos magna et sonora voce. Abundat eis Themisita, teste Strabone. Capadoces duo millia Persis quotannis solvebant. Persiam, Mesopotamiam, et Babyloniam iisdem refertam, vel exinde patet, quod Alexander M. Sufis captis, ad tria millia abduci curaverit, qui et dorsuales et iugales essent. Vescuntur frugibus et herba, potu maxime pinguescunt: ad maciem depellendam nihil Medica nobilius: ex frequentiore Hordei usu hinniunt, vigent a dentium ortu, et ad multos annos vitam producant. Quendam octogesimum annum egisse, cum templum Athenis aedificaretur, quidam auctores produnt. An steriles sint disputatur inter auctores. Aristoteles ita de Mulo: Mulus mas septennis duntaxat generat, ut aiunt: foemina improlis omnino est, quia perducere ad finem, quod conceperit, nequeat: sed mas generare interdum potest, quoniam et calidioris naturae, quam foemina mas est, et nihil corporis per coltum confert ad generationem: quod autem facit, ginnus est, quod mulus oblaetus et pumilus est, ut in porcis metachaerum. Idem de Mula apud Iuvenalem invenies. Prodidit tamen non dissimulandi Auctores M. Varro, et ante eum Dionysius et Mago, mularum foetus regionibus Africae adeo non prodigiosos haberi, ut tam familiares sint incolis partus earum, quam sint nobis equarum. Causam sterilitatis in libris de Natura explicabimus. Odorandi sensu praecellere, atque eius beneficio derelictos alibi vel odore solo in semitam redire, proditum a quibusdam. Hinc fit, ut facilius vim tabidam aeris concipiant, et peste inficiantur, quod et canibus accidit. De Morbis vide Aldrovandum. Sympathia ipsis cum nantibus avibus, sive haec anseres sive anates, singularis, eorundemque conspectu sanari dicuntur.

Strabo
Geogr.
1.11. et 11

Cibus

Va
R.Generatio
Aristot. 1.1
de Gener.
c. ult.Plu
Uti
ma
Plu
1.8.
Ar
A.1

Vj

Odoratus

Sympathia
et AntipathiaPlu
1.8.

tur. Contra Rhododaphnes flores et folia homini saluberrima, venena ipsis sunt. Ipsius vero mulis nescio quid inest muribus exitiale. Si enim muli ungula sinistra domus suffiatur, fugantur. Semper cicures sunt. Foeminas vivaciores esse compertum, quam mares, easdemque serius senescere. Eadem urinae profluvio purgantur: mares olfactu urinae prius senescunt. Voluntationi indulgent, uta lassitudine recreentur. A patre patientiam laboris, a matre celeritatem accipere. Ab illo et audaciam mutant. Scio, inquit Varro, mulorum gregem, dum pasceretur, eoque venisset lupo, ultro mulos circumfluxisse, et ungulis caedendo occidisse. Expavescunt tamen rerum insolitarum visu, et quidem ita, ut in discrimen adferant. Calcitrant contumacissime. Visus, qui uno domino excepto, caeteros non admitteret. Pertinaciae sunt infamis. Vidi, cum Romam Neapoli tenderem, quae nulla ratione, ut praeiret, cogi poterat. Ab aliis destituta, procubuit, nec quidem sine nostrum omnium risu, et indentis sacerdotis indignatione. De astutia exemplum apud Plutarchum in mulo Thaletis habes: de beneficii memoria apud Plinium. Mulum, inquit, octoginta annis vixisse, Atheniensium monumentis apparet: Eo gavisi, cum templum in arce facerent, quod derelictus senecta, cadentia iumenta comitatu nifuque exhortaretur, decretum fecere, quo caveretur, ne frumentarii negotiatores ab incerniculis eum arcerent. Non calcitrare, cum vinum biberint, quidam scripserunt. De veritate rei alibi agemus. Magnae sunt contra venena efficaciae. Insutus recenter occisi ventri, qui veneno infectus est, evadit, si tam diu manserit, donec calor animantis omnino evanuerit. Eo tutius evasurum, si pluribus usus fuerit, fuisseque Principes, qui triginta et quadraginta impendio, mortem evaserint, Maranta auctor est. Pulverem, in quo se mula vo-

lutaverit, corpori inspersum ardor amoris mitigare, a quibusdam apud Plinium proditum. Cor, testes, renes, caro, fordes aurium, sterilitatem inferre dicuntur. Cogunt concipere invitas, inquit Plinius, setae ex cauda mulae, si iunctis evellantur inter se colligatae in coitu. Stercus combustum, tufum, ac cribratum, vino dilutum, in fluxu utrino Hippocrates bibere iubet. Genera quod attinet, duplex genus Aristoteli fuit notum. *Sterile* nempe, de quo iam egimus, et *foecundum*, de quo ipse ita: Sunt in Syria, quos mulos appellant, genus diversum ab eo, quod coitu equae et asini procreatur, sed simile faciei: quomodo asini silvestres, similitudine quadam nomen urbanorum acceperunt. Et quidem, ut asini ipsi feri, sic muli praestant celeritate. Procreant eiusmodi mulae suo in genere, cuius rei argumento illae sunt, quae tempore Pharnacis patris Pharnabazis in terram Phrygiam venerunt, quae adhuc extant: tres tamen ex novem, quot numero olim fuisse aiunt, servantur hoc tempore. Theophrastus vulgo parere in Cappadocia tradit, sed esse id animal ibi sui generis. Mulo per omnia similis est *Zebra*, nisi quod foecunda sit. Fimbriatis autem lineatisque pilis miro aspectu videri. Etenim a dorsum spina ad ventrem usque, pictas habet lineas triplici colore, nigras nempe, candidas, ac fulvas, iusta proportionem dispositis fimbriis, ac tres fere digitos latis. Silvestris est gregalis, et pernici cursu inclyta, possetque, cicurata, in equi locum succedere. Mulam foecundam Aristotelis quidam esse opinantur. Ita de ea Pigafeta: Nascitur quoque in hoc tractu, (Congo) ut et in aliis Barbariae et Africae locis, animal aliud *Zebra* dictum: quod cum mulae quoad formam et staturam sit simile; mula tamen (parit enim) non est, et colore non tantum a mula, sed etiam ab omnibus aliis animalibus differt. Tribus enim diversis coloribus, nigro, albo et

Genera.

Aristot. H.
A.1.6 c.
35.Aldrov.
Hist. Quad.
drup. l.1.
c.8.
Purchaf.
Navig. l.7
c.23. f.7.Pigafeta
descript.
reg. Congo.Varro R.
R. l.2. c.8.Plutarch.
Utr. animal.
Plin. H. N.
l.8. c.44.
Aristot. H.
A.1.6. c.24.

Vjus.

Plin. H. N.
l.8. c.45.

spadiceo, qui per lineas tres digitos latas, corpus a dorso versus ventrem hemicycli in modum ambiunt, per totum corpus distinctum est, cauda colore rubicundo et lucente. Pes et ungulae ut mulae, incessu alioqui levi et alacri similes equo, quem rursus velocitate multum superat, ita, ut Lusitanorum proverbio ansam praebuerit, qui, cum celerem aliquem dicere volunt, Zebra velociorem dicunt. Parit quotannis, unde et maxima habetur copia; sed incolis, qui ea uti nesciunt, est inutilis: equorum enim loco ipsis tam pace, quam bello esse possent, natura eas equorum loco, quibus hoc regnum destituitur, subministrante. Incolae vero ignari, cum equos non habeant, et boves iugo subdere nesciant, ze-

bras insuper domare et fraenare non valent, variisque aliis animalibus uti non possint, hominum ad haec omnia opera uti coguntur. Atque ita, ut omnia hominum superimponuntur humeris, ita quoque ipsi ab hominibus vel in lecticis, aut sedibus portatilibus a Sole cooptis circumferuntur; ad manus semper servos aut alios ad id conductos habentes. Et si magnum aliquod iter brevi tempore est absolvendum, multos tales quasi *ἀρωποφύρας* circumducunt, ut prioribus defessis, alii atque deinceps alii possint substitui; qui etiam ita alternatim subinde mutati, tantae sunt celeritatis, ut equos cursores antevertant. Tantum Pigafeta,

CAPUT V.

De Elephanto.

Aldrov.
Hist. Quadrup. I. 4.
c. 9.

Nomen.

Marrin in
Lexico.

Datur et Elephanti inter *μονόχηλα* locus. Et si enim ungula eius in digitos videatur efformari, quia tamen indivisi hi, nescio quomodo a solidipedibus excludi possit. *Nomen* fortitus est, non tam a magnitudine, quod formam montis praeferat, ut Isidoro apud Vicentium Bellunensem placet: quam vel ab Ebraeo Alaph discere, quod docilitate reliqua animalia superet: vel ab Eleph bos, quia magnum est animal, et *βα* augendi vocabulum: vel quasi *ἐλέσας* ab *ἔλος* palus, et *βαίνω* quod ob gravitatem ibi faciat *τάς μίζεις*: vel ab *ἐλεφαίρω* laedo: vel ab *ἐλίσσω* involvo, quod involutam habeat proboscidem: vel denique ab *ἄλφς* albus, quod ebur de colore triumphet. Hefychio et Varino *πρίστας* dicitur. Alii simpliciter *θηρία* quod Plinio belluae, vocant. Romani, qui elephantes primum Pyrrhi Regis bello videre, Lucas boves, appellarunt; seu a Lucania, ubi primo visi, seu a luce, quod longe propter inauratos regios clypeos, quibus eorum turres erant ornatae, a longe relucere. Indis

Barrum, a voce dici, Isidorus auctor est: alii tamen lingua Sabina ita appellari volunt, unde et Ebur vocatum Servius putat. Magnitudo Elephantis diversa est, ut in Differentiis exponemus. Gillius mensus est Constantinopoli quendam, cui erant ab oculo ad extremum tergum pedes undecim, ab oculo ad extremam promuscidem octo. In proceritate alii ad decimum tertium, alii ad decimum quintum dodrantem, accedunt. Aloysius Cadamustus vidisse se scribit, plus habentem carnis, quam tauri nostrates quinque. Nigri sunt omnes praeter Aethiopicos: Narsingae tamen Regem album habuisse, Indicarum navigationum scriptores prodidere. *Cutem* habent cancellatam, seu ut Cassiodorus loquitur, ulcerosis vallibus exaratam; in tantamque duritiem solidatur, ut putes esse osseam. Ideo Mauri eadem pro clypeo utuntur, et Peguani loco armorum gestant. Durior tamen in dorso, quam in ventre, ut Solinus vere dicat, Durissimum dorso tergus, ventres molles. *Pilosane* sit, an glabra, nec Plinio quidem

Descriptio.

Plin. H.N.
I. 8. c. 9.

Plin. H.N.
I. 11. c. 39.